

Scheidsrechter, journalist,

jurylid en gastheer Jacques d'Ancona

'Ik zit vrij ingewikkeld in elkaar'

Jacques d'Ancona maakt op zijn 84ste nog altijd lange nachten. Niet omdat hij tot drie uur in de kroeg hangt, maar omdat hij in het holst van de nacht zijn recensies schrijft en speeches voorbereidt. 's Ochtends volgen de administratie en de sportschool. "Er niet meer toe doen of mijn geestesvermogen zien wegwijnen zijn voor mij redenen om het heft in eigen hand te nemen."

TEKST FRANK WAALS, FOTO'S CLEMENS RIKKEN

Je oogt nog ontzettend energiek en fit. “En dat terwijl er jaren geleden nog werd gedacht dat ik er nu allang niet meer zou zijn. Beau van Erven Dorens riep eens, uit de grond van zijn hart, in *RTL Boulevard: Die Jacques d’Ancona, kan ie niet weg?* Waarop Peter R. de Vries antwoordde: *Jacques? Die is toch al dood?* Sprak ik hem er even later tijdens het Televisier Gala op aan: *Nou, hier ben ik dan.* Het was geen grap. Peter dacht echt dat ik was overleden. We hebben er samen hartelijk om gelachen. Ik word overigens wel een beetje triest van het woord ‘nog’ in jouw vraag.”

Waarom?

“Ik heb een deurpas en inlogcode van het *Dagblad van het Noorden*. Daar zit ik gemiddeld drie keer per week tussen half twaalf en drie uur ’s nachts mijn stukken te tikken omdat ik er thuis de discipline niet voor kan opbrengen. Vervolgens slaap ik tot een uurtje of half tien, sta op, neem vijf kranten door, stel facturen op of ga naar de sportschool. Kortom, het leven stopt niet wanneer je zestig bent. Er zijn mensen die op die leeftijd zeggen: eindelijk, ik hoef niet meer. Nou, ik moet daar niet aan denken.”

Over Jacques d’Ancona

Jacques d’Ancona groeide op in een appartement in de Oosterstraat boven de elektrotechnische groothandel van zijn vader in de stad Groningen. Nadat Duitse soldaten in de oorlog dit pand vorderden, werd het gezin gedwongen te verhuizen naar een ander deel van de stad. Aan het Damsterdiep vierde de familie de bevrijding. Jacques floot vanaf z’n 19de zo’n 800 wedstrijden in het amateurvoetbal en verkreeg daar het gezag dat hij later ook uitdroeg achter de jurydesk. Zowel in de *Soundmixshow* en de *Sterrenplaybackshow* als tien jaar lang voor de John Kraaijkamp Musical Awards. Steevast rechtdoorzee, zonder rekening te houden met de gevoelens of voorkeuren van zijn publiek. Jacques: “Ik gaf nooit wat weg, ik kende het toe. Zowel in het geven van een beoordeling als bij het verdelen van awards. Net als in mijn jaren als scheidsrechter. Verdient een speler een strafschoep, dan krijg ie hem. Ook al zijn 10.000 mensen op de tribune het er niet mee eens.” Voor het *Dagblad van het Noorden* schrijft hij theater- en boekrecensies en namens de Make-A-Wish Foundation was hij meerdere keren als ambassadeur aanwezig bij evenementen. In 1997 werd hij Ridder in de Orde van Oranje-Nassau, in 2015 bondsridder bij de KNVB. Een dag voor zijn 80ste verjaardag ging in zijn eigen Groningen de musical over zijn leven in première.

‘Beau van Erven Dorens riep in *RTL Boulevard: Die Jacques d’Ancona, kan ie niet weg?* Waarop Peter R. de Vries antwoordde: *Jacques? Die is toch al dood?*’

Je bent gefixeerd op het leven nu?

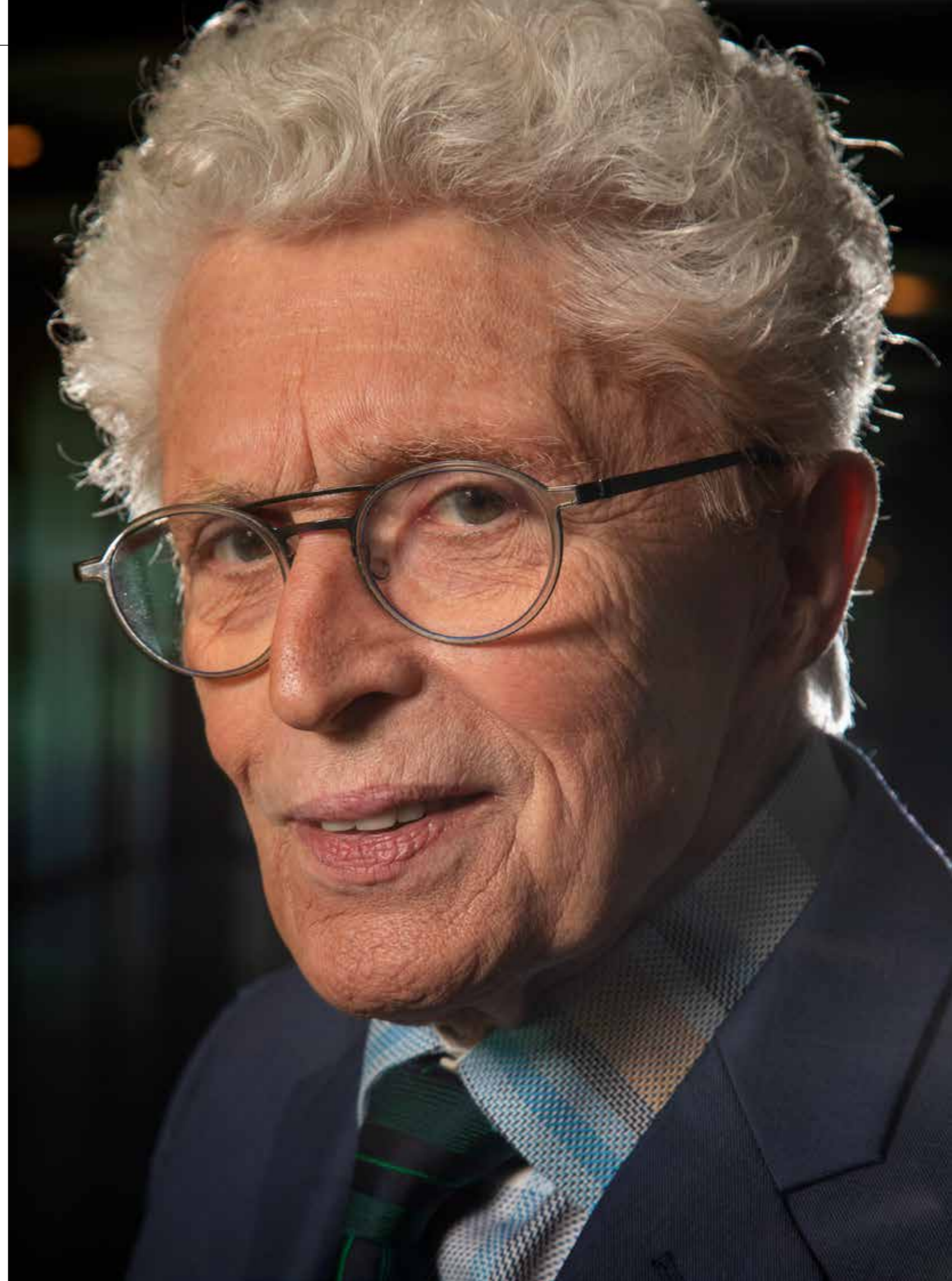
“Jazeker. De boodschappen doen en eens per week lekker een minuutje of twintig fietsen, al valt me dat soms zwaar. Ik heb te weinig conditie en ben best lui. Sporten is zwaar, net als het leven. Ik zou weleens willen dat ik minder aan mijn kop had, maar ik ben ook blij dat ik zoveel aan m’n kop heb. Tegelijkertijd ben ik realistisch en is veel voor mijn afscheid al geregeld. De locatie staat vast, de muziek is uitgezocht en met de adressenlijst ben ik nu bezig. Mijn man Hans Langhout helpt me daarbij. Hij is onlangs de uitvaartzorg ingegaan; blijkt daar aanleg voor te hebben. Hij huilt niet mee met families, maar focust zich op de wensen van nabestaanden. Wel of geen cake, de kleur van de bloemen, dat soort zaken.”

Je eerste vriend Dick werd dood aangetroffen in huis, je tweede vriend Henny overleed aan aids en Hans kwam met de schrik vrij na een auto-ongeluk in 2013. Doet je dat anders naar het leven kijken?

“Hans is dertig jaar jonger, dus in principe overleeft hij mij. Maar inderdaad, ook hij kan op een dag in de vangrail belanden. Ik moet er niet aan denken een derde partner te verliezen. Dat zou mij eindeloos verdriet bezorgen. Op mijn leeftijd heb ik me aangesloten bij de NVVE (Nederlandse Vereniging voor een Vrijwillig Levenseinde, red.), de club waar ook Paul van Vliet en mijn vaders achternicht Hedy d’Ancona toe behoren. Ik heb geen pil in huis, maar vind wel dat ik het recht moet hebben om zelf te beslissen waar en wanneer ik eventueel het leven beëindig. Dat is iets anders dan euthanasie, waarvoor uitzichtloos en ondraaglijk lijden vereist zijn.”

Wanneer zou je het leven willen beëindigen?

“Er niet meer toe doen of mijn geestesvermogen zien wegglijnen zijn voor mij redenen om het heft in eigen hand te nemen. Ik zou het verdomde jammer vinden als ik niet meer in staat zou zijn stukken te schrijven, speeches te houden of openingen te doen. Dat zou mij een stuk achterop brengen en de vraag kunnen opleveren hoe ik daar in de praktijk iets aan kan doen. Ik pak in mijn leven graag verantwoordelijkheid. Al hoop ik wel dat dit moment nog heel ver →

weg is. Mijn vader was van 1902 en werd 70, mijn moeder van 1907 en werd 65. Ik ben van 1937 en heb op m'n 84ste het gevoel dat ik nog wel een tijdje mee kan."

De jaren die nog volgen, zullen zich grotendeels afspelen in het theater?

"Uiteraard! Daar hoor ik. Op mijn dertiende werd ik voor het eerst door mijn ouders meegenomen

naar de Stadsschouwburg Groningen. We zagen de voorstelling *Van de brug afgezien* met in de hoofdrol Ko van Dijk. De liefde voor theater, toneel, kindervoorstellingen en films met 'de Dikke en de Dunne' - Laurel en Hardy dus - zat er al vroeg in. Het opende een horizon en liet me inzien dat het leven meer te bieden had dan school, speelgoed en mijn voetbalclub Be Quick 1887."

Was theater een manier om je te onttrekken aan de naweeën van de oorlog?

"Het was geen manier om ervan af te komen. Ik was 7 toen daaraan een einde kwam en langzaam kwam het normale leven weer terug. Tijdens de bevrijding van Groningen haalde mijn moeder een goed verstopt oranje vlaggen-doek van zolder en liepen alle kinderen rond met een sjerp.

Nog belangrijker: vader was weer terug. Ik zie hem nog aan komen lopen op de hoek van de Ooster-singel en het Damsterdiep. De aktetas over de linkerborst, want daar zat de Jodenster. Hoed op en lange jas aan. Een heer in Holland, klein van stuk en uiterst verantwoordelijk in zijn zorg voor vrouw en kinderen. Lange tijd had hij ondergedoken gezeten bij de familie Boersma in Stadskanaal,

'Mijn vader zat lang ondergedoken. Ik zie hem na de oorlog nog aan komen lopen. De aktetas over de linkerborst, want daar zat de Jodenster'

terwijl wij als kinderen dachten dat hij in Kamp Westerbork zat. Alleen onze moeder, die daar regelmatig op de fiets voedselpakketten afleverde, wist dat dit niet het geval was."

Wat voor vader kreeg je terug?

"Een man die een psychische inzinking kreeg, maar daar ook vrij snel weer overheen was. Terugblikken op de oorlog wilde hij niet. Er werd vooruitgekeken. De zaak moest opnieuw worden opgebouwd met dumpgoederen die hij verzamelde. Later kwam er een auto en werden vakanties ook weer mogelijk. Het eerste jaar naar Ameland, het tweede jaar naar Zeeland en daarna eindelijk eens een keer naar het buitenland. Ik heb daar als kind niet ondergeleden. Mijn vijf jaar oudere zus Ina en ik werden heus niet opgevoed in een sprookje, maar met zoethout en appels. We waren snel en met weinig tevreden, in tegenstelling tot jongeren van nu, die met pakweg 1000 euro aan zakgeld op vakantie gaan. We vonden dat allemaal doodnormaal."

Hoe was je als kind?

"Ik trok heel erg naar mijn moeder en was een beetje een softie. Dat woord bestond toen nog niet, maar ik was het wel. Beleefd, correct, haartjes netjes in de plooi, lief, zoetsappig en ietwat bangig. Als ik om zes uur thuis moest zijn, dan zorgde ik ervoor dat ik er om één voor zes al was. Ik heb me pas op mijn negentiende meer ontwikkeld, toen ik scheidsrechter werd,

en nog meer na mijn dertigste, toen ik mijn rijbewijs op zak had."

Theater of voetbal?

"Ik heb in 22 jaar tijd zo'n achthonderd wedstrijden in de top van het amateurvoetbal gefloten en maakte ooit kans de overstap te maken naar de betaalde afdeling. Ik eindigde echter met het cijfer 7,2 en mijn collega Ignace van Swieten met een 7,4. Hij ging, ik bleef, en achteraf ben ik blij dat me die stap bespaard is gebleven. Ik heb daardoor die andere carrière op televisie en als schrijver en opiniemaker kunnen ontwikkelen. Dat was als geheel veel interessanter. Al blijft het fluiten van een wedstrijd uiteindelijk toch het allerleukst om te doen."

Hoe ben je daar in gerold?

"Mijn toenmalige vriendin Suzan was de dochter van internationaal scheidsrechter Klaas Schipper. Op een avond zei hij: *Blijven jullie nog maar even zitten. Ik ga naar bed, want ik moet morgen fluiten.* Waarop ik vroeg: *Speelt u in een orkest?* Wat bleek, de dag erna stond hij in Tilburg op het veld om de derby tussen Longa en Willem II te leiden. Dat leek mij ook wel wat. Klaas gaf me op voor de cursus en drie maanden later werd ik de wei al in gestuurd en stond ik tegenover kerels die mijn grootvader hadden kunnen zijn. Ik was 19, 1,65 meter hoog, had een brilletje... Kortom: alles tegen. Het betekende: luider spreken, met een goede dictie en situaties kunnen inschatten." →

Werd de sfeer weleens dreigend?

“Het kon weleens voorkomen dat er, na een beslissing van mijn kant, een speler op me af kwam gestormd met de vraag of ik helemaal gek geworden was. Mijn antwoord, terwijl ik 'm recht aankeek: *Dat wordt nog onderzocht.* Dan zweeg hij en nam ie afstand. Pas na afloop van de wedstrijd vertelde ik zo'n jongen dat ik hem net zo goed een gele of rode kaart had kunnen geven, maar dat we het op deze manier ook prima hadden opgelost. Als je mensen in de ogen kijkt, dan ontmoet je hun waarheid. Dat is zo interessant. Het is een kwestie van persoonlijkheid. Dat mag je natuurlijk niet zeggen, maar het is wel zo. Ik heb eigenlijk maar één keer meegemaakt dat ik onder politie-escorte – twee motoren voor en één wagen met zwaailichten en sirene achter mij – tot de grens van de gemeente werd begeleid. Voor het geval dat iemand zich voor mijn auto zou storten. Dat was me een partij spannend. Ook voor mijn moeder thuis, die zonder succes zei: *Kind, dat fluiten moet je maar niet meer doen.*”

Ben je nog steeds actief in de voetballerij?

“Ik sta bij de KNVB op een lijst om jonge scheidsrechters te coachen en te beoordelen wanneer nodig en vervul elke thuiswedstrijd van FC Groningen de functie van gastheer in de bestuurskamer. *Zijn jullie aan het verjongen?* vroeg ik oud-directeur Hans Nijland toen hij mij daar op m'n 82ste voor vroeg. Ze vonden me echter bij de tijd, goedgebekt en representatief. De beloning was een plek op de tribune tijdens de wedstrijden en één naast de scheidsrechter in de parkeergarage. Ik was akkoord.”

De relatie met scheidsrechtersdochter Susan hield geen stand. Was het wel echte liefde?

“Dat was het absoluut, maar tegelijkertijd ook een aanloop tot iets anders. Ik had op mijn negentiende al het gevoel dat ik nooit

achter een kinderwagen terecht zou komen en op m'n dertigste kwam ik tot de conclusie mijn heteroperiode definitief te moeten afsluiten en te vervangen door het 'homoschap'. Ik ben nooit uit de kast gekomen, omdat ik er ook nooit bewust in heb gezeten. Ik wist alleen dat er iets anders moest zijn, maar deed er lang over om erachter te komen wat dat dan precies was. Ik leerde mannen als Seth Gaaikema en Robert Long kennen en voelde voor de sfeer van spitsheid en mensen met een stevig karakter. Niet voor zachtheid en mietjes. Het waren mensen die iets konden in de wereld van kunst en cultuur, ze werden mijn vrienden en gaven me het gevoel bij hen te willen horen. Dat maakt me overigens niet vrouwonvrien-

natuurlijk niet zo, dus we trokken ons er niet veel van aan. Henny Huisman had er schijt aan en zei er z'n reet mee af te vegen. In werkelijkheid hing hij ze thuis op in het toilet. Waar ik wel blij mee ben is dat we nooit last hebben gehad van enig MeToo-effect. Ik bleef professioneel en nam me voor nooit plaats te nemen achter de desk in de *Mini-playbackshow.*”

Waarom niet?

“Ik heb twintig jaar vooruitgekeken en zag dat je erop kon wachten dat een affaire zoals nu bij *The Voice* zou kunnen plaatsvinden. Ik heb voorvoeld dat het zou komen, voornamelijk omdat ik homo ben. Homo's kunnen al snel, onterecht, in verband worden gebracht met pedofilie. Dat wilde ik vóór zijn en

‘Dat mannen nu wel twee keer nadenken voordat ze badmeester worden of in een kinderdagverblijf gaan werken, is eigenlijk te gek voor woorden’

delijk. Als er gestemd moet worden, dan gaat mijn stem altijd naar een vrouw. Ik zit vrij ingewikkeld in elkaar. Tot op de dag van vandaag. Ik ben nooit rechtlijnig geworden.”

Met welke randzaken kreeg je als juryvoorzitter van de Soundmixshow te maken?

“Er klonk weleens gejoel vanuit de zaal, maar dat was ik gewend van het voetbal. Verder waren er in die tijd nog geen sociale media en uitten kijkers zich voornamelijk via brieven. Dozen vol kwamen er binnen als men het niet met mij eens was. Of nog erger: mannen en vrouwen die zich afvroegen waarom we altijd een 'zwarte' of 'neger' lieten winnen en nooit eens een van hen, 'een blanke'. Dat was

voorkomen. Er bestaat nu eenmaal bij veel mensen een bepaald vooroordeel. Ik wilde simpelweg niet in situaties gemanoeuvreerd worden waarin mensen met ongepaste en absoluut onjuiste vooroordelen en verwijten konden komen. Klaar. Ik gaf ze niet de kans. Henny had er 1500 gulden voor over om mij toch een keer te laten komen, maar ik vond het belangrijker om een statement te maken: mensen, wees zuiver in je oordeel. Dat mannen nu wel twee keer nadenken voordat ze badmeester worden of in een kinderdagverblijf gaan werken, is eigenlijk te gek voor woorden. Zoiets uit voorzorg niet doen is blijkbaar geautoriseerd. Dat deze maatschappij zo is doorgedraaid, kunnen we ernstig betreuren met elkaar.”

